

Der zweite Weltkrieg 1939—1945. Wirklichkeit und Fälschung. Herausgegeben von der deutschen Sektion der Kommission der Historiker der DDR und der UdSSR. Akademie-Verlag, Berlin, 1959, stran 174.

Pod výše uvedeným názvem vyšel krátce po sobě ve dvou vydáních sborník deseti příspěvků věnovaný problematice dějin druhé světové války. Vyšel na podnět německé sekce Komise historiků NDR a SSSR, která koncem roku 1957 uspořádala v Lipsku vědeckou konferenci o směrech v reakčním dějepisectví o druhé světové válce. Referáty proslovené na konferenci (L. Sterna, P. Žilina, D. Melnikova, W. Bartla, R. Bamlera a O. Korfese) byly pak z původního protokolu konference převzaty do našeho sborníku. K nim byly ještě přidány další příspěvky, které sice vznikly v jiné souvislosti (viz příspěvky F. Knittla, A. Jcremenka, B. Tělpuchovského a St. Doernberga), ale jsou věnovány problematice poslední války. Autoři uvedených příspěvků byli vesměs přímými účastníky II. světové války a bojovali na obou stranách.

Po stručném úvodu odpovědného redaktora sborníku Stefana Doernberga následuje jako první přednáška Leo Sterna (str. 1—29), obírající se revanšistickými falsifikacemi dějin II. světové války. Autor v ní hlavně na základě rozboru západoněmecké literatury, ve které nemálo významné místo připadlo memoárové tvorbě někdejších hitlerovských generálů, a zčásti i pomocí angloamerické produkce, poukázal na kořeny zrodu nynějších revanšistických nálad v západním Německu a na jejich souvislost s ideologií útočného paktu NATO.

Známý sovětský badatel v oboru vojenských dějin P. A. Žilin pojednal o rozhodující úloze Sovětského svazu za války (str. 30—44). Proti tendenčním tvrzením angloamerických a západoněmeckých autorů, kteří bagatelizují význam bojů na východní frontě a zároveň neúměrně vysoko vynášejí vítězství na angloamerických bojištích, uvedl autor kromě jiného i velmi pádné argumenty o rozložení německých divizí v různých fázích války a prokázal, že východní fronta vážala vždy většinu hitlerovských vojsk, a to i v období otevření tzv. druhé fronty.

Příspěvek D. J. Melnikova (str. 45—61) ukazuje porážku hitlerovského Německa v protikladu k názorům buržoazních autorů jako zákonitý jev, kde se ukázala převaha socialistického státu ve všech směrech nad kapitalistickým. Zajímavé jsou autorovy vývoody o vývoji západoněmecké koncepce o příčinách porážky Německa a rozeznává tu celkem tři etapy. Prvá, sahající od pádu fašistického Německa do přelomu 1950—1951, vyznačovala se snahou soustředit vinu za veškeré neúspěchy na jediného muže — na „zloducha“ Hitlera, kdežto praví iniciátoři, totiž němečtí monopolisté a s nimi nerozlučně spojená generálská klika, byli od jakékoli viny „očištěni“. Druhá etapa, sahající do období příprav a ratifikace pařížských dohod v letech 1953—1954, již přispívala s tvrzením, že prý příčinou porážky Německa byly neshody v táboře odpůrců SSSR jak v hitlerovském Německu, tak v západoevropských zemích. Zároveň s tím se hned v oné historiografii začaly objevovat nestydaté náznaky a nabídky, jako by nový spojenecký svazek západního Německa se západními mocnostmi mohl v další válce vést k porážce Sovětského svazu. Konečně třetí etapa západoněmecké historiografie již se vyznačuje otevřeným ospravedlňováním Hitlera, rehabilitací agrese fašistických teorii, propagací příprav na III. světovou válku.

Fritz Knittel ve svém příspěvku (str. 62—72) vyzvedl vedoucí úlohu Komunistické strany Německa v organizování protifašistického boje v nacistickém Německu. Zajímavé jsou tam např. ciferné údaje z let války o účasti německých a cizích dělníků, zavlčených do Německa na nucené práce, na protifašistickém boji. Z výkazů gestapa o počtu zatčených v r. 1942 např. jasně vyplývá, že počet zatčených cizinců převyšoval vždy o několiknásobek zatčené německé příslušníky. Článek podává důkaz o tom, že antifaşistické hnutí mezi německým lidem, hlavně mezi dělníky, bylo mnohem silnější nežli se donedávna připouštělo. Mezi řádky však z Knittlova příspěvku zároveň vyplývá — a na to po mě soudu autor zapomněl výrazně poukázat —, že terorismus fašistického režimu stačil za léta svého panství zdecimovat a zstrašit německé antifaşistické hnutí natolik, že v posledních letech války hlavní tíhu protifašistického boje uvnitř hitlerovského Německa nenesli již němečtí, nýbrž cizí dělníci. Tato celkem ještě příliš málo osvětlená otázka by zasluhovala, aby jí v budoucnu byla věnována náležitá pozornost. Nemám pochyb, že marxistické dějepisectví tu ukáže opět na konkrétních případech moc a sílu proletářského internacionalismu, který začal burcovat dočasně ochabnuvší síly německé dělnické třídy a pomohl je zorganizovat do boje proti fašismu.

Walter Bartel se opět zabývá spoluprací německých a sovětských protifašistických bojovníků v koncentračním táboře Buchenwald. Autor byl sám vězněm uvedeného tábora, takže řada jeho vývodů má proto vzpomínkový ráz. Metodicky zaujme použití magnetofonových snímků s výpověďmi někdejších vězňů buchenwaldského tábora. Pro nás nejsou bez

zajímavosti pochvalné zmínky o ilegální práci některých českých vězňů v uvedeném láboře (str. 73—93).

Zajímavá je přednáška generála poručíka m. s. Rudolfa Bamlera, někdejšího pracovníka v hitlerovském špionážním ústředí, o úloze německé vojenské špionážní služby v přípravě druhé světové války a během ní (str. 94—101), která je však z pochopitelných příčin krátká a málo bohatá na jména, Nicméně i tak ukazuje na úlohu nacistické rozvědky při intervenci ve Španělsku ve prospěch generála Franca, dále při obsazení Rakouska a při dočasné likvidaci Československa. Podle autorova svědectví byli tehdy Henlein a Tiso důležitými články v síti hitlerovské výzvědné služby.

Někdejší velitel fašistické divize před Stalingradem Otto Korfes, který se dovedl rozejít se svou minulostí, pojednal o stalingradské bitvě z hlediska vojenského plánování a politického působení (str. 102—112).

Rovněž aktivní účastník legendární stalingradské bitvy, maršál A. Jeremenko, pojednal o historickém významu vítězství Rudé armády u Stalingradu jakožto o nejdůležitějším mezníku poslední války (str. 113—129). V tomto smyslu hodnotí uvedenou bitvu shodně všichni autoři sborníku.

Stať B. S. Telpuchovského, věnovaná základnímu obratu v průběhu minulé války, je opět do značné míry věnována rozboru a zhodnocení bitvy u Stalingradu (str. 130—157). Velmi zajímavé jsou autorovy údaje o výrobě válečného materiálu na obou stranách — v Německu a v SSSR — v rozhodujících obdobích války, jež velmi přesvědčivě ukazují na převahu socialistické výroby nad kapitalistickou. Stať je velmi zdařilá. Domnívám se však, že autor na str. 131, pozn. 6, neprávem uvádí Kurta von Tippelskirch (jeho známou knihu *Geschichte des zweiten Weltkrieges*, Bonn 1956) mezi autory, kteří přiznávali, že „průběh a konec druhé světové války byl rozhodnut na sovětsko-německé frontě a že při tom stalingradské bitvě, představující začátek zásadního obratu v průběhu druhé světové války, připadá mohutná úloha“. K tomu nutno uvést, že Tippelskirch považoval za důležitější bitvu u El Alamejnu, kterou kladl nad stalingradskou (viz jeho cit. kniha, str. 168, 293), na což ostatně v našem sborníku shodně upozornili L. Stern (str. 19) a O. Korfes (str. 107).

Poslední ve sborníku je příspěvek jeho odpovědného redaktora Stefana Doernberga (str. 158—174), obírající se protihitlerovskou koalicí a vztahy jednotlivých velmocí uvnitř řečené koalice. Autor tu vydatně využívá nedávno publikované korespondence mezi Stalinem, Churchillem a Rooseveltem, přičemž vhodné volenými citáty z uvedené korespondence usvědčuje ze lži neomalená tvrzení autorů z imperialistického láboře, kteří tendenčně překrucují nevyvratitelné pravdy a skutečnosti z druhé světové války, aby se zavděčili reakčním silám soustředěným v Severoatlantickém paktu.

Při celkovém zhodnocení uvedeného sborníku nutno především zdůraznit a vyzvednout jeho neobyčejnou aktuálnost a zároveň bojovnost, s jakou se obrací jak proti západoněmeckým, tak i proti angloamerickým falsifikacím historie minulé světové války. Redakce sborníku se sice sotva mohla vyhnout tomu, aby se ve většině příspěvků základní věci neopakovaly, nicméně však na druhé straně mohla místy přikročit k určitým úpravám, aby zabránila přílišnému opakování, a případně i k odstranění drobných věcných nesrovnalostí. Není pochyb, že každý pracovník v nejnovějších dějinách uvítá tento sborník, ježto u nás dostupných prací o dějinách druhé světové války je stále velký nedostatek. *B. Sindelář*